

■ ACHTERGROND

Schoolexamens tijdens ramadan: hoe kan je vasten en toch je toetsen halen?

Ramadan op school Vastende leerlingen halen lagere cijfers voor examens dan andere, aldus onderzoek. Wat doen scholen met die wetenschap? „Gelukkig zijn mijn tentamens in de ochtend, dan merk ik nog niet zo dat ik niet heb gegeten.”

Sheila Kamerman, Véronique Bouwers 14 maart 2024 Leestijd 3 minuten

Luisteren

Leeslijst

Foto Rob Engelaar / ANP

Berra en Zehra (beiden 16) zitten met wiskundeboeken op schoot op een bankje in winkelcentrum Hoog Catharijne in Utrecht. Het is halverwege de middag. Voor hen geen milkshake of sapje, zoals langslpende leeftijdgenoten in hun hand hebben. Ramadan is begonnen en ze vasten. En dat is best te doen, zeggen ze, alleen op school is het lastig als andere leerlingen eten.

Nemen scholen maatregelen om vastende leerlingen te steunen, vooral als ze toetsen of examens moeten maken, was de vraag. X11 (vmbo en havo), de school van Berra en Zehra, heeft een lokaal ingericht voor vastende leerlingen zodat ze daar kunnen zitten tijdens de pauze. Dat vinden ze fijn. Leraren vragen ook hoe het gaat met vasten. En medeleerlingen houden er rekening mee door niet voor hun neus te eten - als ze eraan denken.

Meer kunnen ze niet verwachten, vinden ze. Toetsen en schoolexamens gaan gewoon door. Ramadan duurt gemiddeld dertig dagen. Vanwege die lange duur kan je niet verwachten dat school met toetsen gaat schuiven, denkt Berra. Zij hebben zelf deze periode ook toetsen die meetellen voor het eindexamen.

Wetenschappers van de Erasmus Universiteit berekenden afgelopen jaar dat vasten tijdens ramadan invloed heeft op de schoolprestaties. Vastende leerlingen die eindexamen deden in 2018 en 2019 haalden lagere cijfers dan de andere leerlingen.

Daardoor nam de kans dat ze zouden zakken toe. De onderzoekers keken daarbij naar statistische gegevens van onder meer Cito en CBS waarop ze een algoritme loslieten. Ze keken niet naar resultaten van individuele leerlingen.

→ **Lees ook**

Eindexamen tijdens ramadan heeft nadelige gevolgen voor leerlingen die vasten

In 2018 en 2019 vielen de eindexamens in de maand waarin ramadan plaatsvond. Islamitische leerlingen vasten, eten en drinken niet tussen zonsopgang en -ondergang. Vaak slapen ze minder dan normaal omdat er gegeten en gebeden wordt in de nacht. Dit keer valt ramadan eerder maar moeten er soms wel schoolexamens en toetsen gemaakt worden.

Praktijkexamens in Barendrecht

Een belronde langs twintig middelbare scholen leert dat scholen geen toetsen of examens aanpassen. Dat zou de planning te veel verstoren, zegt Marjon Schluter van de Focus BeroepsAcademie in Barendrecht. De praktijkexamens beginnen op 2 april, een overlap van ruim een week. Veel leerlingen en docenten op deze school vasten tijdens ramadan. Ze kan zich voorstellen dat leerlingen zich minder goed kunnen concentreren met een lege maag. „Gelukkig zijn de examens niet de hele dag.”

Op het Zuidwest College in Den Haag beginnen de praktijkexamens ook tijdens ramadan. Management-assistent Wendy Horn hoopt dat leerlingen tegen die tijd fysiek gewend zijn aan het vasten. Daarnaast wordt er zoveel geoefend dat ook vastende leerlingen de examens wel goed door zullen komen, verwacht ze.

Het Zuidwest College staat als openbare school stil bij alle feestdagen, dus ook ramadan. Er wordt een iftar (maaltijd om het vasten te breken na zonsondergang) georganiseerd, medewerkers ontvangen een ramadanpakketje en in de lessen wordt aandacht besteed aan de bijzondere maand. Horn: „Het woord rituelen staat centraal deze week. We bespreken welke rituelen bij ramadan horen.”

Op het Carmel College in Gouda weten alle docenten en leerlingen dat ramadan is begonnen en dat komt onder meer door docent

levensbeschouwing Franka Brouwer. Over het leven en religie met leerlingen praten is haar vak, zegt ze, en dat vindt ze het leukste dat er is. In elke klas zitten gemiddeld drie of vier islamitische leerlingen die vaak ook vasten, dat maakt het belangrijk er aandacht voor te hebben, vindt Brouwer. Samen met leerlingen organiseert zij een iftar.

Klein beetje coulance

Op het Carmel College is ook best wat coulance. Vorig jaar viel de toets seksuele voorlichting tijdens ramadan. Het verzoek van de leerlingen was de toets later te maken zodat vastende leerlingen zich niet op dat moment in het onderwerp hoefden te verdiepen. De school vond dat prima. De lessen gaan gewoon door. Iedereen doet ook mee met de gymles, zegt Brouwer. „Maar de gymdocent houdt een oogje in het zeil.”

Examens en toetsen worden niet aangepast. Tijdens ramadan hoor je alles te doen wat je normaal doet, zegt Brouwer. „En daarbij óók te vasten als je daarvoor kiest.”

Onze toetsen tellen voor de helft mee voor ons eindexamen, zeggen Ahmed (16) en Anass (15) die allebei in hun examenjaar van het vmbo zitten op het Calvijn College in Amsterdam. Ze vasten beiden. „Vrijdag heb ik wiskunde en volgende week Nederlands. Ik had liever gehad dat de examens na ramadan waren, ik heb stress en hoofdpijn”, zegt Ahmed. Anass: „Gelukkig zijn mijn tentamens in de ochtend, dan merk ik nog niet zo dat ik niet heb gegeten. Na een paar uur zonder eten, wordt het wel moeilijker. Na 12.00 uur krijg ik meestal honger.” Ahmed: „Dan willen we zo snel mogelijk naar huis.”

Soms praten ze erover op school. Veel levert dat niet op: omdat veel docenten ook vasten, zijn die meestal net zo chagrijnig als zij. „De hele dag zitten we zonder eten”, zegt Ahmed. „Dus in de

avond ga je heel veel eten. Dan word ik daar weer moe van. Dan moet ik eigenlijk leren, maar dan val ik gewoon in slaap.”

Wail (15) zit midden in zijn examenjaar. Ook hij vindt het vervelend dat zijn examens deels in ramadan vallen. „Ik maak me zorgen over de examens volgende week. Door het vasten heb ik geen energie, ik kan minder nadenken en concentreren lukt niet. Ik praat er niet over op school of met andere leerlingen. Ik denk dat ik over een paar dagen wel wat meer gewend zal zijn.”

Een versie van dit artikel verscheen ook in [de krant van 15 maart 2024](#).

Delen

Mail de redactie

ONDERWIJS

Volg

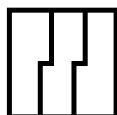
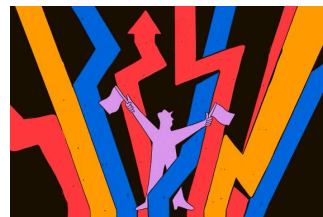
‘Je kunt niet tegen kennismigranten zeggen: op deze school spreken we alleen Nederlands’

13 uur geleden

Nederland moet nu minder uitgeven - óf de belastingen verhogen

15 maart 2024

Schrijf je in voor de nieuwsbrief 'Rotterdam'

Het laatste nieuws en de beste stukken over de mooiste rotstad die er is

Inschrijven

Over NRC

Over ons
Werken bij
Auteursrecht
Privacy
Leveringsvoorwaarden
NRC Code
Onze app
Archief
Adverteren

Contact

Redactie
Opinieredactie
De ombudsman
Colofon
AdSales
Klantenservice
Familieberichten

Mijn NRC

Neem een abonnement
Inloggen
Account aanmaken
Digitale krant
Mijn leeslijst
Mijn abonnementen
Service & bezorging
Nieuwsbrieven

NRC Websites

Mediahuis NRC
NRC Carrière
NRC Webwinkel
NRC Lezersfonds

